

The House as a Lifelong Artistic Project

JULIANA MRVOVÁ

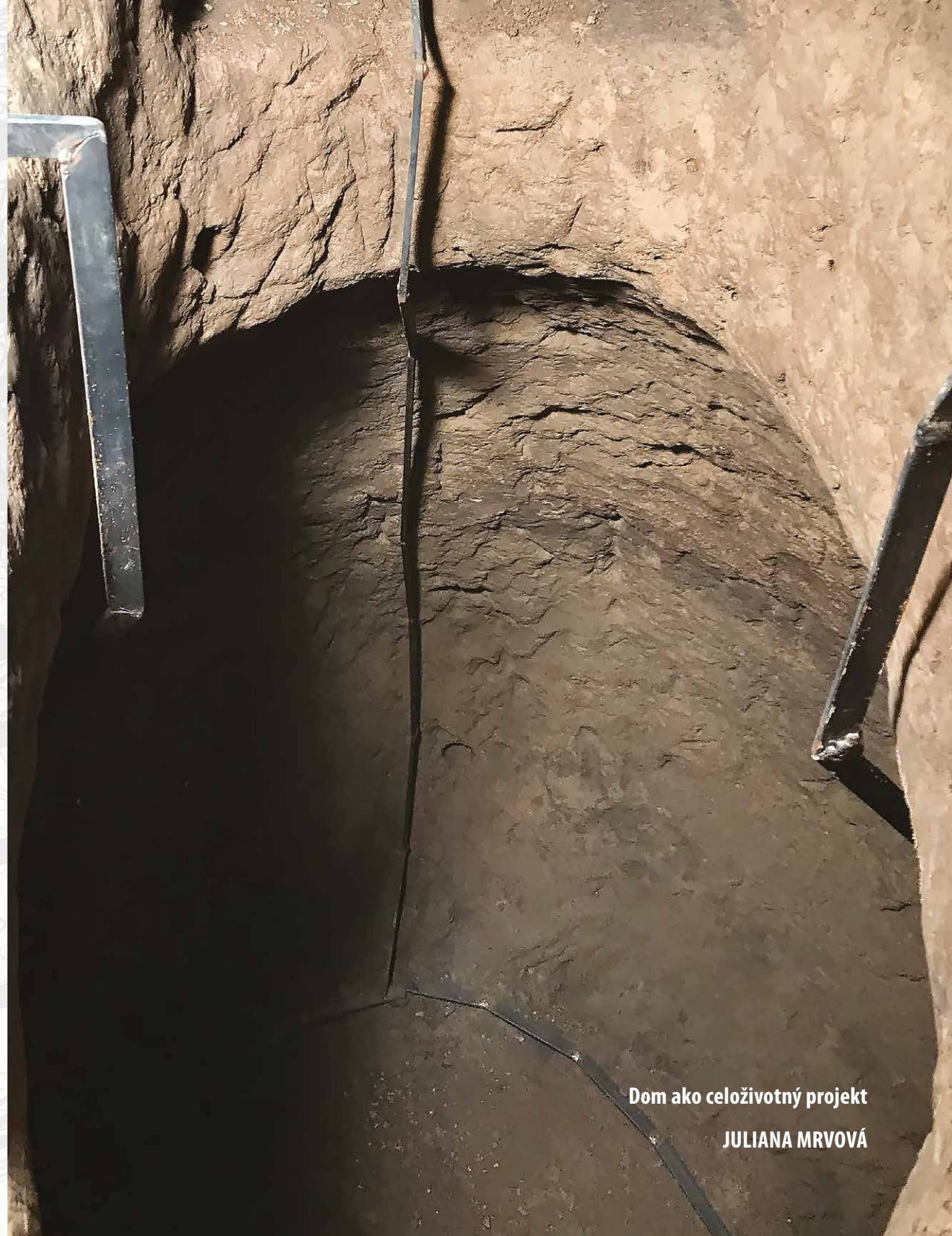
Annotation

Marek Halász (1984) has devoted a large part of his artwork to researching the memory of place and, more or less revolves around the house in the small village of Hontianske Trstany in Slovakia, where he currently lives. Although he comes from Bratislava's Petržalka, in this small village he began, as a student, mapping out the spaces above, and especially below the ground, as well as small cellars dug in rocks, grain or potato pits... Marek continuously creates imprints, reproduces the surfaces and shapes of simple spaces (e. g. grain pits, cellars, wells) and tries to duplicate them as accurately as possible in silicone, or fashions them anew from the stone from which they were originally made. In his most recent solo exhibition *Forms of the Landscape* (2022), he created his so far most extensive series of pits and spaces made of different materials while mapping out the most significant shapes and volumes that he has discovered. Marek graduated from the Department of Sculpture at the Academy of Arts in Banská Bystrica in 2004 – 2010.

Mgr. art. Juliana Mrvová, ArtD. (1979), painter, researcher, traveller and curator. She graduated from the Academy of Fine Arts and Design (VŠVU) in Bratislava in 1999 – 2005, where she also continued her doctoral studies (specializing in liberal arts, under the supervision of Prof. I. Csudai), which she completed in 2008. She collaborated with Marek Halász on the exhibition *Into the Volcano*, Jozef Kollár Gallery, Banská Štiavnica, 2020. She has been exhibiting since 2001. Her latest exhibition *Dreams of Luka* was held in 2022 at the White & Weiss Gallery in Bratislava.

juliana@julianamrvova.com

Zvárane pivnice s jamou pod autorovým domom, detail, 2020

Dom ako celoživotný projekt

JULIANA MRVOVÁ

Záber z procesu zvárania pivnice s obilnou jamou, 2020

Tvorba Mareka Halásza sa z veľkej časti zaoberá pamäťou miesta a viac či menej sa točí okolo domu, v ktorom momentálne žije. Na kopci nad obcou Hontianske Trstány, ktorá je na vedľajšom ťahu Banská Štiavnica – Šahy, sa nachádza niekoľko radov pivníc, lochov, vínnych domčekov alebo chyžiek – ako ich miestni volajú. Medzi nimi stojí kamenná stavba s preskleným poschodím a strechou tvarom zapadajúcou medzi pivničky. Spája v sebe to, čo má Marek najradšej – modernú architektúru so starou, históriu so súčasnosťou, funkčnosť s vizionárstvom. Dom nie je stále dokončený a možno to bude jeho celoživotný projekt. Tu začal už ako študent mapovať priestory nad a najmä pod zemou, v skale sekané pivničky a obilné jamy, dutiny na uskladnenie zemiakov, ale aj na prebývanie. Domáci tvrdia, že v pivniciach sa kedysi skrývalo pred Turkami, určite sa však v obilnej jame dal ukryť všetok majetok, ktorý nechceli zdať, prípadne odovzdať. Keď obilnú jamu zamažete okolo kamenného vrchnáka ílom, môžete v nej bez prístupu vzduchu uchovávať obilie viacero rokov. Mareka fascinujú tieto priestory a to, čo v nich vie objaviť, tak ako dieťa fascinujú jaskyne, úkryty a bunkre. Keď sa hrá so synom Lukášom, do piesku kopú maličké obilné jamy. Chodia pozeráť netopiere do pivníc a nakúkajú cez okienka chyžiek.

Keď sa rozprávame o dome, často hovoríeva, že ide vlastne o prierez históriou – pivnica s obilnou jamou, aká na našom území existuje od praveku, je tou najstaršou dobou, dom s hrubými kamennými múrmi je z obdobia, keď Hont začínal strácať svoju slávu, pomaly sa dediny vysídľovali

Autor počas zvárania konštrukcie vnútorného priestoru obilnej jamy, 2020

a ľudia sa sťahovali nielen do miest, ale aj tam, kde bolo lepšie dopravné spojenie. Bez diaľnice a bližšej železnice je tu, nad Šahami, začiatok akéhosi zabudnutého Slovenska, ktoré sa tiahne cez Veľký Krtíš a Rimavskú Sobotu až na Gemer. Vďaka tomuto pomalému rozvoju a typickému vidieckemu charakteru zostalo okolie niekde v 19. storočí, kedy bol dom pravdepodobne postavený. Jeho vrchná časť, ktorá možno domácich šokovala, sa stala ateliérom. Presklenie z troch strán umožňuje neustále pozorovať krajinu a horizont, ale dáva aj voľnosť myšlienkam. Okolo domu sú rozličné, viac či menej schátrané pivničky, divočina zarastených vinohradov a postupne vysychajúcich ovocných sádov. Mareka však najviac lákajú výlety do podzemia. Pamätám si, ako každé ráno celý mesiac chodieval do húštiny nad jednou spadnutou pivnicou a celý deň vynášal

Marek Halász: Pivnica, 2022, z výstavy ARTROOMS MORAVANY 4 – Nulový bod, Moravany nad Váhom

vedrá hlíny a ukazoval mi poklady, ktoré našiel. Lebka ovce pripomenula chlapíka, ktorý sem vyhŕňal stádo. Ohorený strop pivnice deti, ktoré zapálili nejakú látku a viezla ich helikoptéra. Keramika – možno z Pukanca, sklenené nádoby na alkohol. Háky v jame, na ktoré sa asi dalo zavesiť aj mäso. Nevyliezol z jamy, kým nebola úplne krásne čistá až na kameň a dal sa pozorovať každý ťah sekáča, ktorý ju vysekal. Trojitá jama bolo potom „prenesená“ – zrekonštruovaná na výstave *Do jadra vulkánu* v Banskej Štiavnici.

Marek neustále odtláča, reprodukuje povrchy a tvary týchto jednoduchých priestorov, skúša ich čo najpresnejšie zaznamenať v silikóne, či ich nanovo modeluje z kameňa, z ktorého sú vytvorené. Na poslednej samostatnej výstave *Formy krajiny* v 2022 vytvoril zatiaľ najrozsiahlejšiu sériu týchto dutín a priestorov, v rozličných materiáloch mapujúcu najdôležitejšie tvary a objemy, ktoré objavil. Napriek rôznorodosti materiálov a prevedení vznikol akýsi repertoár tvarov – od klasickej sadrovej formy po formu vysekanú v dreve, betónový odliatok, fotografie štruktúr či kresba uhlíkom, ktorá komunikovala s malými zváranými modelmi, až po prenesenie priestoru vlastnej pivnice do tenkých kovových pásovín, ktoré vytvorili hustú kresbu v prítmi podzemnej Galérie Statua.

Príprava výstavy *Formy krajiny* pre galériu Statua

Ale najradšej robí veľké projekty, v ľudskej mierke. Celú svoju pivnicu pod domom preniesol do siete z pásoviny či odliat deväť metrov vlastnej studne. Vďaka životu na vidieku má priestor aj na tvorbu takýchto väčších diel. Neznamená to však, že by zostával celý čas na Honte. V podstate neustále cestuje, či už za dlhodobými projektami, akým je spolupráca s *Periférnymi centrami* v Dúbravici, alebo každoročné *Sečovské bienále umenia*, často realizuje aj diela s ďalšími umelcami. Hont je tým bodom, do ktorého sa už roky vo väčších či menších špirálach vracia, a v ktorom našiel väčšinu inšpirácie pre svoju tvorbu.

Mgr. art. Juliana Mrvová, ArtD. (1979), maliarka, výskumníčka, cestovateľka a kurátorka. Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave absolvovala v rokoch 1999 – 2005, kde pokračovala v doktorandskom štúdiu (odbor voľné umenia, školiteľ prof. I. Csudai), ktoré ukončila v roku 2008. S Marekom Halászom spolupracovala na výstave *Do jadra vulkánu*, Galéria Jozefa Kollára, Banská Štiavnica, 2020. Vystavuje od roku 2001, poslednú samostatnú výstavu *Dreams of Luka* mala v bratislavskej White & Weiss Gallery v roku 2022.
juliana@julianamrvova.com

Marek Halász: Pivnica C221, 2022, dub. Z výstavy *Formy krajiny*. Foto: Stanislav Piatrik